

Събиране на доказателства - Австрия

СЪДЪРЖАНИЕ

- 1 Тежест на доказване
  - 1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?
  - 1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?
  - 1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?
- 2 Събиране на доказателства
  - 2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?
  - 2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?
  - 2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?
  - 2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?
  - 2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?
  - 2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?
  - 2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?
  - 2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?
  - 2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?
  - 2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?
  - 2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?
  - 2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?
- 3 Преценка на доказателствата
  - 3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?
  - 3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

1 Тежест на доказване

1.1 Какви са правилата във връзка с тежестта на доказване?

По принцип всяка страна е длъжна да представи всички фактически твърдения, с които обосновава своята молба (тежест на доказване – *Behauptungslast*) и да предостави съответните доказателства (член 226, алинея 1 и член 239, алинея 1 от

австрийския Граждански процесуален кодекс – ГПК). Ако фактите по делото остават неясни (ситуация „*non liquet*“), съдът трябва въпреки това да достигне до решение. В такива случаи се прилагат правилата относно тежестта на доказване. Всяка страна носи тежестта да докаже, че са изпълнени всички условия, за да се приложат правилата, които са благоприятни за нея. При нормални обстоятелства ищецът трябва да докаже всички факти в подкрепа на претенцията си, а ответникът да предяви всички факти в подкрепа на своите възражения. Ищецът също така е натоварен да докаже, че са спазени процесуалните изисквания.

1.2 Съществуват ли правила, които освобождават някои факти от необходимостта да бъдат доказвани? В кои случаи? Възможно ли е да се обори определена правна презумпция чрез представяне на доказателства?

Фактите, които са съществени за решението, трябва да бъдат доказани, освен ако не са освободени от изискването за доказване. Не е необходимо да се доказват факти, които са били признати (членове 266 и 267 от ГПК), очевидни факти (член 269 от ГПК) или законови презумпции (член 270 от ГПК).

Признати факти са онези факти, които една от страните признава за достоверни твърдения на ответната страна. Съдът по принцип е длъжен да приеме признатия факт като верен и да стигне до решение без допълнително разглеждане.

Факт се счита за очевиден, ако е общоизвестен (т.е. известен или надеждно установим по всяко време за голям брой хора) или известен на съда (на съда по делото, въз основа на собствените му официални констатации, или ясно видим от досието).

Съдът е длъжен служебно да взема предвид очевидните факти в своето решение; не е необходимо те да бъдат твърдени или доказвани.

Законовата презумпция произтича пряко от закона и има като последица обръщане на тежестта на доказване. Ответникът на страната, която се ползва от такава презумпция, трябва да представи доказателства за противното. Тя трябва да докаже, че въпреки наличието на основание за законова презумпция, презумираните факти или правно положение не съществуват.

1.3 До каква степен съдът трябва да е убеден в даден факт, за да го използва за обосноваване на решението си?

Целта на съдебното производство е да убеди съдията относно даден факт. Най-общо казано, за да е убеден съдията, трябва да се приеме наличието на „значителна вероятност“ и не се изисква „абсолютна сигурност“.

В закона или съдебната практика са установени степени на стандарта на доказване, като се започне от „значителна вероятност“ и се стигне до „вероятност, граничеща със сигурност“. В първия случай като стандарт на доказване съгласно Гражданския процесуален кодекс (член 274) са достатъчни презумпция или удостоверение. Доказателствата *prima facie* също водят до намаляване на стандарта на доказване и играят роля при преодоляване на трудностите в предоставянето на доказателства по искове за обезщетение на вреди. Ако е налице ход на събитията, при който опитът предполага конкретна причинно-следствена връзка или вина, тези обстоятелства се считат за доказани въз основа на доказателства *prima facie* дори при отделни случаи.

2 Събиране на доказателства

2.1 За събирането на доказателства винаги ли е необходимо искане от страна по делото или в някои случаи съдията може да събере доказателства по собствена инициатива?

Доказателства могат да бъдат събирани от страна на съдиите по собствена инициатива или по искане на една от страните. При производства с чисто разследващ характер (когато съдът е сезиран да установи определящите факти по случая по инициатива на съдията) не е необходимо подаване на искане от страните. В рамките на обикновеното производство съгласно австрийския Гражданския процесуален кодекс съдията може по собствена инициатива да събере всякакви доказателства, които се очаква да изяснят съществени факти (член 183 от ГПК). Съдията може да инструктира страните да представят писмени доказателства, да изиска извършването на проверка на място или да разпорежи събирането на доказателства под формата на експертни становища или разпит на страните. Писмени доказателства обаче може да бъдат представени само ако поне една от страните се е позовала на тях и писмени доказателства може да не бъдат допуснати и свидетели да не бъдат изслушани, ако и двете страни възразят срещу това. Във всички останали случаи доказателства се събират въз основа на искане за събиране на доказателства от една от страните.

2.2 Какво следва, след като събирането на доказателства по искане на страна по делото бъде допуснато?

По принцип доказателства се събират в рамките на устното изслушване. В хода на „подготвителното“ заседание (член 258 от ГПК) съвместно от съда и страните и/или техните представители се изготвя график на съдебния процес, който включва и график за събиране на доказателства. Когато това е необходимо обаче, по всяко време може да се проведе

допълнително обсъждане на напредъка по производството. След събиране на доказателствата резултатът се обсъжда със страните (член 278 от ГПК). Доказателствата трябва да бъдат събрани пряко от съдията, който ще вземе решение по делото. В случаите, изрично обхванати от закона, доказателства може да бъдат събрани по време на процедурата по взаимопомощ. Страните трябва да бъдат призовани за събирането на доказателства и разполагат с различни права на участие, като например правото да задават въпроси на свидетели и експерти. Доказателства винаги се събират по инициатива на съдията, по принцип дори когато страните не се явят, въпреки че са били призовани.

2.3 В кои случаи съдът може да отхвърли искане на страна по делото за събиране на доказателства?

Искане на страна за събиране на доказателства трябва да бъде отхвърлено, ако съдът прецени, че то няма връзка (член 275, алинея 1 от ГПК) или ако то е подадено с цел забавяне на производството (член 178, алинея 2, член 179 и член 275, алинея 2 от ГПК). Възможно е също да се определи срок за събиране на доказателствата, които е вероятно да забавят производството (член 279, алинея 1 от ГПК). След изтичане на този срок искането за събиране на доказателства може да бъде отхвърлено. Искането може да бъде отхвърлено и ако то не е необходимо, тъй като съдът вече е бил убеден, или фактът не е необходимо да се доказва, или събирането на доказателства е забранено. Когато събирането на доказателства води до разходи (напр. експертни доказателства), от заявяващата страна трябва да бъде получено авансово плащане. Ако то не се извърши в рамките на определения срок, доказателството може да бъде представено на по-късна дата, ако това няма да доведе до забавяне на производството.

2.4 Какви са различните видове доказателствени средства?

Австрийският Граждански процесуален кодекс предвижда пет „класически“ доказателствени средства: писмени доказателства (членове 292 – 319), свидетелски показания (членове 320 – 350), експертни доказателства (членове 351 – 367), съдебна проверка (членове 368 – 370) и разпит на страните (членове 371 – 383). По принцип всеки източник на информация може да бъде допуснат като доказателство и се класифицира като едно от горните доказателствени средства съобразно своята форма.

2.5 Какви са начините за снемане на свидетелски показания и различават ли се те от средствата, използвани за снемане на експертни заключения? Какви са правилата във връзка с представянето на писмени доказателства и експертни заключения/становища на вещи лица?

Свидетелите се изслушват поотделно в отсъствието на свидетелите, които ще бъдат изслушани впоследствие. По този начин се избягва оказването на влияние върху показанията на другия. Ако показанията на свидетели са противоречиви, те могат да бъдат разпитани едновременно. Разпитът на свидетели започва с общ разпит, за да се установи дали свидетелят е лишен от правото да дава показания по някаква причина, има право да не свидетелства или има фактори, които му пречат да положи клетва. След като свидетелят е бил предупреден да говори истината и са му разяснени последиците съгласно наказателното право от даване на неверни показания, започва действителният разпит, като свидетелят се приканва да предостави личните си данни. След това свидетелят се разпитва по самото дело. Страните могат да вземат участие в разпита на свидетеля и да задават въпроси на свидетеля, ако те бъдат одобрени от съда. Съдията може да отхвърли неуместни въпроси. По принцип свидетелите трябва да бъдат разпитвани директно пред съда, който ще произнесе решението, въпреки че при определени обстоятелства е възможно свидетел да бъде разпитан чрез каналите за съдебна взаимопомощ (член 328 от ГПК).

Счита се, че експертните свидетели „подпомагат“ съда. Докато свидетелите дават показания относно факти, вещите лица предоставят знания, с които съдията не разполага. По принцип експертни доказателства трябва да се събират пред съда по делото. Вещо лице може да бъде призовано без ограничения и по инициатива на съдията. Експертните свидетели трябва да представят своите констатации, както и доклад. Устен доклад трябва да се представи по време на устното изслушване. Писмените доклади трябва да бъдат разяснени от вещото лице по време на съдебното заседание, ако това е поискано от страните. Констатациите и докладът трябва да бъдат обосновани. Частните доклади не се считат за доклади по смисъла на Гражданския процесуален кодекс и имат статут на частни документи.

Австрийското законодателство не позволява процедурата да протече изцяло в писмен вид. Въпреки това, тъй като няма никакви ограничения относно доказателствените средства, съществува възможност свидетелите да дават своите показания в писмен вид. Писмените свидетелски показания обаче се третират като писмени доказателства и са предмет на независима оценка от съда. Ако съдът прецени, че е необходимо, свидетелят трябва да се яви пред съда, освен ако двете страни възразяват срещу разпита на този свидетел.

2.6 Има ли доказателствени средства, които се ползват с по-голяма доказателствена сила от други?

Принципът на „свободна преценка на доказателствата“ е залегнал в Гражданския процесуален кодекс (член 272). Преценката на доказателствата се състои в проверка на резултатите от доказателствата, събрани от съдията. При

извършване на тази преценка съдията не е обвързан с никакви законови правила относно доказателствата, а трябва да прецени в съответствие с личното си убеждение дали доказателството е правдоподобно, или не. Не се прилага йерархия на методите на доказване. Писмените показания се разглеждат като писмени доказателства, освен ако не са експертен доклад. Публични документи, издадени в Австрия, по презумпция се считат за автентични, т.е. предполага се, че те наистина са съставени от посочения автор. Също така, тяхната коректност в качеството на доказателства се предполага в пълна степен. Частните документи, при условие че са подписани, също изцяло се приемат като доказателство, че съдържащите се в тях изявления са направени от лицето, което ги е подписало. Тяхната коректност винаги е предмет на свободната преценка на доказателствата.

2.7 За доказването на определени факти, задължително ли е използването на определени доказателствени средства?

Австрийският Граждански процесуален кодекс не изисква определени видове доказателства да се вземат предвид при определени случаи. Размерът на иска няма отношение към избора на метод на доказване.

2.8 По закон свидетелите длъжни ли са да дадат показания?

Свидетелите са задължени да се явят в съда, да дадат показания и, ако бъдат приканени, да положат клетва. Ако надлежно призван свидетел не се яви на съдебното заседание без основателна причина, съдът трябва първо да наложи административно наказание глоба, а ако той не се яви втори път, да нареди той да бъде доведен принудително на заседанието. Ако свидетели отказват да дадат показания без да посочат причина, или ако представят неоснователна причина, те може да бъдат принудени да свидетелстват. Неверни показания от свидетел пред съда ще доведат до наказателно производство.

2.9 В кои случаи те могат да откажат да свидетелстват?

Когато са налице основания за отказ от даване на показания (член 321 от Наказателно-процесуалния кодекс), свидетелят има право да откаже да отговори на въпрос или отделни въпроси. Не съществува пълно право на отказ за даване на показания. Такива основания са скандал или риск от наказателно преследване за свидетеля или лице, близко до него, пряка финансова вреда за същите лица, признати от държавата задължения за запазване на мълчание, потенциално разкриване на творческа или търговска тайна и използването на право на глас при гласуване, което е обявено за тайно от закона. Съдът трябва да запознае свидетелите с тези основания, преди да бъдат разпитани. Свидетели, които желаят да упражнят правото си да запазят мълчание, трябва да посочат причините за това.

2.10 Може ли лице, което откаже да свидетелства, да бъде санкционирано или принудено да даде показания?

Съдът следва да прецени дали отказът на свидетел да даде показания е законосъобразен. Свидетелите, които отказват да дадат показания, без да посочат причина, или които посочват причина, която съдът счита за неоснователна, може да бъдат принудени да дадат показания (член 354 от Кодекса на изпълнението – *Exekutionsordnung*). Свидетелите могат да бъдат принудени да свидетелстват чрез глоби и в по-ограничена степен лишаване от свобода и също така са задължени да покрият всички вреди на страните, причинени в резултат на необоснован отказ да дадат показания.

2.11 Има ли категории лица, от които не може да бъдат снети показания?

Показания не може да бъдат снети от лица, които не са били или не са в състояние да присъстват на подлежащите на доказване факти или да споделят това, на което са били свидетели. Приема се, че те имат „абсолютна“ физическа неспособност да дадат показания (член 320, алинея 1 от ГПК). В случай на непълнолетни или психически болни лица съдът трябва да преценява за всеки отделен случай дали те са в състояние да дадат показания. Съществуват и три случая на „относителна“ неспособност за даване на показания (член 320, алинеи 2 – 4 от ГПК), които се прилагат за религиозни служители по отношение на информацията, предоставена им по време на изповед или по друг начин, в обхвата на поверителността, произтичаща от тяхното положение, държавни служители по отношение на поверителна информация във връзка с работата им, освен ако не е направено изключение, и медиатори по отношение на информация, предоставена им или получена по друг начин от тях по време на процеса на медиация.

2.12 Каква е ролята на съдията и страните при разпита на свидетел? При какви обстоятелства свидетел може да бъде разпитан чрез използването на видеоконферентна връзка или други технически средства?

Съдът трябва да задава на свидетелите подходящи въпроси за фактите, които трябва да бъдат доказани от техните показания, и за обстоятелствата, при които те са получили своите сведения. Страните могат да участват в разпита на свидетелите и, със съгласието на съда, да им задават въпроси за изясняване или допълване на техните показания. Съдията може да отхвърли неуместни въпроси. Свидетелските показания трябва да бъдат записани като основно съдържание или, ако е необходимо, да бъдат записани дословно. Обикновено се счита, че записващите видео и аудио устройства и данните, съхранявани на тях, подлежат на проверка. Доказателствата от направена проверка съставляват

резултата от прякото сетивно възприятие от страна на съда на характеристики или състояние на неща. Въпреки това, въз основа на принципа, че доказателства следва да се събират директно, такова доказателство е допустимо само тогава, когато преки доказателства (напр. свидетел) не са налице. Разпит на свидетели с помощта на видео технология по принцип е възможен и трябва да се използва вместо присъствен разпит при изпълнението на молби за съдебна помощ от съображения за икономия на процеса. От 2011 г. насам всички съдилища са оборудвани с видеоконферентна техника.

3 Преценка на доказателствата

3.1 Набавянето на доказателства по незаконосъобразен начин от страна по делото ограничава ли съда да ги вземе предвид при постановяването на решение?

Ако страна наруши договорни задължения, разпоредба на частното право или приетите принципи на морала с цел събиране на доказателства, съдът може да допусне и оцени доказателствата, но независимо от това съответната страна ще бъде задължена да плати обезщетение. Ако с цел събиране на доказателства страната наруши наказателноправна разпоредба за защита на основните права и основните свободи, предвидени в Конституцията (напр. телесна повреда, отвличане или принуждаване на свидетел да даде показания), така получените доказателства са недопустими и не може да бъдат приети от съда. Ако има съмнения за извършено престъпно деяние, съдът може да прекрати гражданското производство до постановяването на окончателно решение по наказателното производство. Ако престъпното деяние, извършено с цел събиране на доказателства, не нарушава основните права и свободи, предвидени в Конституцията, се счита, че въпросната страна носи наказателна отговорност, но доказателството не е недопустимо. Недоустими са само доказателства, получени незаконно, които са засегнали неблагоприятно задължението на съда да установи истината и по този начин подронват гарантирането на справедлива и точна присъда на съда.

3.2 Показанията на страна по делото смятат ли се за доказателство?

Разпитът на страните по делото също съставлява доказателство. Подобно на свидетелите, страните също са длъжни да се явят, да дадат показания и да положат клетва. Страните обаче не могат да бъдат принудени да се явят или да свидетелстват в съда. Всяко необосновано отсъствие на страна от производството или неявяване за даване на показания в съда трябва да бъде преценено от съда при надлежно отчитане на всички обстоятелства. Само по дела за бащинство или развод е възможно да се използва сила, за да се гарантира явяването на страните пред съда. Даване на неверни показания от една от страните (за разлика от свидетелите) не е престъпление, освен ако под клетва е дадена декларация с невярно съдържание. Разпит на страните може да бъде разпореден от страна на съдиите по собствена инициатива.

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.

Последна актуализация: 02/06/2018